

96ste Werelddag van de Migrant en de Vluchteling
17 januari 2010

Minderjarige migranten en vluchtelingen

Situatie ¹

Minderjarigen die migreren, vormen geen nieuw en geen geïsoleerd verschijnsel. In de loop van de geschiedenis ging de migratie van gezinnen gepaard met deze van kinderen. Sommige jongeren en kinderen migreren samen met hun ouders: kinderen van vluchtelingen, van seizoenarbeiders en arbeidsmigranten, kinderen van gezinnen zonder geldige documenten of kinderen die migreren in het kader van een familiehereniging. Andere jongeren en kinderen migreren alleen. Slechts een klein aantal vraagt asiel bij aankomst. Een meerderheid migreert – vrijwillig of onder dwang – clandestien of zonder legale documenten; anderen worden slachtoffer van frauduleuze aanwervingen, van mensenhandel, van kidnapping door criminele organisaties of netwerken. Aan sommigen belooft men werk in een nieuw land. Anderen worden uitgebuit in het prostitutiemilieu, in gedwongen tewerkstelling. Sommigen worden slachtoffer van dwangarbeid of ze worden gebruikt voor de verkoop van organen.

Vandaag schat men dat kinderen en jongeren onder de 18 jaar een derde uitmaken van de migrantenpopulatie. Zij vertrekken om economische redenen, om hun levensomstandigheden te verbeteren, om te ontkomen aan oorlog, om bedreigde gebieden of natuurrampen te ontvluchten. Zo geraken ze gescheiden van hun ouders, van hun familie. Of ze worden door hun ouders weggestuurd in de hoop dat zij het elders beter zullen hebben. Sommigen reizen met een geldig paspoort, anderen zonder of met valse documenten.

De voornaamste redenen waarom minderjarigen migreren:

- Om politieke en sociale redenen. Een minderjarige vlucht vaak situaties van geweld, oorlog en rebellie, gewapende conflicten, etnische of religieuze spanningen en binnenlandse conflict situaties. Ook de gevolgen van dergelijke conflicten zetten jongeren aan om weg te trekken. Er is immers vaak hongersnood of voedselgebrek; de gezondheidszorg laat het afweten of er breken epidemieën uit; of de economische gevolgen zijn desastreus. Kortom, een aantal gezinnen is niet meer in staat de kinderen en jongeren decent te onderhouden.
- Communiceren van een eenzijdige beeldvorming. Het Westen wordt in de media vaak voorgesteld als een paradijs of als een 'Land van belofte'. Dat wekt allerlei dromen en verwachtingen. Ook migranten die naar hun land terugkeren, geven vaak een vertekende boodschap door en verzwijgen dikwijls een deel van de moeilijke, westerse, realiteit.
- Het uiteenvallen van familiale banden en structuren. Als gevolg van slechte leefomstandigheden, zoals hoger vermeld, vallen gezinnen en grote familieverbanden vaak uiteen. Kinderen worden 'wees'.

¹ Samenvatting van F. Isuiza, 'Migrants et réfugiés mineurs. Approche sociologique' en van 'Les mineurs migrants et réfugiés. Regard du BICE, Bureau International Catholique de l'Enfance'. In 'Migrants et Réfugiés, La Pastorale des Migrants', Paris 2009, numéro spécial sur la Journée Mondiale du Migrant et du Réfugié, p. 4-7.

- De aantrekkingskracht van een beter leven. Een groot aantal jongeren verlaat hun land in de hoop hun statuut en toekomst danig te verbeteren: zij willen studeren, werk vinden, zich ontwikkelen. In hun eigen land ontbreekt hen dit perspectief of zij vinden de middelen niet om dit te realiseren. Of zij ondervinden de sociale en familiale druk om te emigreren om – eens zij in het rijke westen zijn aangekomen – hun familie van op afstand financieel te ondersteunen.

Gevolgen

Kinderen en jongeren die migreren en vluchten, ondergaan een culturele ontworteling. Het gebeurt heel vaak dat zij plots in een totaal ander familie- of samenlevingsklimaat terecht komen die hen totaal vreemd is. Ze ondergaan dan een werkelijke cultuurschok. De fysieke ontworteling (woonplaats, klimaat, omgeving, relaties, enz.) gaat gepaard met een psychosociale ontworteling en of vervreemding.

Veel jonge migranten missen in hun land van aankomst de belangrijke vertrouwenwekkende structuren zoals het netwerk van vrienden, familieverbanden, culturele geplogenheden, religieuze en symbolische referentiekaders, of de vele elementen die bijdragen dat iemand zich ergens 'thuis' kan voelen, geborgen, verzekerd en een innerlijk zelfvertrouwen kan ontwikkelen.

Wettelijke bescherming?

De Conventie van de Verenigde Naties met betrekking tot de Rechten van het Kind (CVN RvK) omschrijft het 'kind' als volgt: 'Iedere mens onder de 18 jaar, behalve wanneer men de meerderjarigheid vroeger bereikt in overeenstemming met de wetgeving die op deze persoon van toepassing is'.

In artikel 2 past de CVN RvK het statuut en de bescherming van het kind toe op 'ieder kind dat binnen het territorium van een staatsgrens leeft, inclusief bezoekers, vluchtelingen, kinderen van arbeidsmigranten en van wie in onregelmatige situaties leven'.

In tegenstelling tot een 'migrant' – d.w.z. een persoon die zich vrijwillig op een andere plaats vestigt en die bij een terugkeer naar zijn land van oorsprong opnieuw volop van zijn rechten en bescherming kan genieten – is een 'vluchteling' iemand die zijn land verlaat omdat zijn bescherming bedreigd is en die derhalve niet meer terug kan keren naar zijn land van herkomst.

Wat betreft een minderjarige vluchteling (kind) stelt het artikel 22.1 van de CVN RvK: "De betrokken staten treffen de geëigende maatregelen opdat een kind, dat het statuut van vluchteling wil bekomen of dat beschouwd wordt als vluchteling in hoofde van de toepasselijke internationale wettelijke richtlijnen en procedures – al dan niet vergezeld van zijn ouders of van gelijk welke andere persoon - wettelijk beschermd wordt en dat het kan genieten van de rechten die de Conventie voorziet en van alle andere internationale instrumenten inzake mensenrechten en humanitaire rechten waartoe de betrokken staten zich verplicht hebben."

Een minderjarige migrant is niet speciaal beschermd door het recht inzake vluchtelingen, zoals de Conventie van Genève van 1951.

Op het niveau van het internationaal recht wordt de situatie van een minderjarige vluchteling gevat door de CVN RvK, die voor alle kinderen aan adequate bescherming eist.

Anderzijds beschermt de Internationale Conventie inzake de rechtsbescherming van de arbeidsmigranten deze minderjarige migranten. Artikel 29 bepaalt: "Elk kind van een arbeidsmigrant heeft recht op een naam, op het registreren van zijn geboorte en op een nationaliteit." En artikel 30 stelt: "En het heeft op gelijke wijze als alle andere staatsburgers recht op opvoeding (onderwijs)." Geen enkel lidstaat van de Europese Unie heeft dit verdrag evenwel geratificeerd. Maar het gros van de bepalingen van dit verdrag liggen vervat in andere teksten inzake de mensenrechten – teksten die wel door een meerderheid van staten zijn geratificeerd.